

สยาม ไทยมุ่ง มรดกวัฒนธรรม

Siam Thai Mung

มรดกภูมิปัลလากองวัฒนธรรมของชาติ
ประจำปีพุทธศ์กร ๑๔๕๔

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๔

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ผลิตโดย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

สงวนลิขสิทธิ์ ๒๕๕๔

สาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงยิ่งประเทศหนึ่งในโลก ความคงามทั้งทางด้านอุดมชาติและวัฒนธรรมเป็นส่วนที่ทำให้ประเทศไทยเป็นที่ก่อร่างขามาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดกด้านวัฒนธรรมในสาขาต่างๆ ที่ผู้คนได้สร้างสรรค์ ส่งทอดมารุ่นต่อรุ่น ทั้งที่จับต้องได้ อันได้แก่ ผลงานด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประดิษฐกรรม และที่จับต้องไม่ได้ อันได้แก่ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในสาขาต่างๆ จนสามารถผลิตผลงานชั้นเลิศที่ไม่มีใครเสมอเหมือน เช่น ผ้าทอ เครื่องรัก เครื่องมุก ดนตรี ศิลปะการแสดง นอกจากนี้ยังมีประเพณี พิธีกรรมอาหารการกิน ฯลฯ ที่หล่อหลอมและสร้างความเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมดงามดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นในการที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปี ๒๕๕๔ จำนวน ๓๐ รายการ รวมทั้งการจัดงานสยามไวยมุง มรดกวัฒนธรรม ขึ้นระหว่างวันที่ ๒-๔ กันยายน ๒๕๕๔ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยมีกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านดนตรี การแสดง อาหารโภชนาการ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม นับเป็นการตอบสนองนโยบายรัฐบาลด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ท��นบูรุงศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งการนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศไทย มาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

ดิฉันขอ喻พรให้การจัดงานครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

รัฐมนตรี

(นางสุกุมล คุณปลื้ม)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

สาร ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรมมีภารกิจหนึ่งที่สำคัญคือการรักษา สืบทอด รักนธรรมของชาติและความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ อย่างมั่นคง ใน การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานต่างๆ ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรม ได้มุ่งเน้นการดำเนินงานในลักษณะการศึกษาค้นคว้าวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนา การส่งเสริม การถ่ายทอด และการแลกเปลี่ยน จนประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม กระแสโลกกวิลดน์ในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อมรดกวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งในด้าน ที่เสี่ยงต่อการสูญหาย การนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมและขาดการแบ่งปัน ผลประโยชน์ เป็นต้น โดยเหตุนี้ โลกจึงจำเป็นต้องมีมาตรการใหม่ๆ ออกแบบอย่าง สม่ำเสมอเพื่อคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมเหล่านี้

การดำเนินงานของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนราก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการเก็บบันทึกองค์ความรู้ต่างๆ ไว้เป็นหลักฐานสำคัญของชาติแล้ว ยังต้องมีการเผยแพร่และถ่ายองค์ความรู้ เหล่านี้ให้แก่เด็กและเยาวชนได้ทราบถึงสารสำคัญอันเป็นแก่นแท้อย่างจริงจัง รวมถึงสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ได้ อันจะเป็นหนทางหนึ่งใน การปกป้องคุ้มครองให้มรดกวัฒนธรรมที่เป็นตัวตนของคนไทยได้คงอยู่ต่อไป อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

(นายสมชาย เสียงหาด)

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สาร อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

การคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านภาษาพูด ดนตรี การฟ้อนรำ ประเพณี งานเทศกาล ความเชื่อ ความลับของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความรู้ เชิงช่าง ฯลฯ ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเร่งด่วน ที่ทุกประเทศในโลกให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสิ่งซึ่งสืบทอดต่อการสูญเสีย อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก กระแสโลกวัฒน์ ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมบางอย่างไปใช้ในทางที่ผิด หรือถูกนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมอีกด้วย

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ตระหนักในความสำคัญของสถานการณ์ดังกล่าว จึงกำหนดนโยบายในการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย โดยมีกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญของชาติ และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดความภาคภูมิใจและร่วมกันรักษาวัฒนธรรมของตนให้คงอยู่ต่อไปในวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย

การขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นการขึ้นทะเบียนครั้งที่สาม จำนวน ๓๐ รายการ ในสาขาต่างๆ คือ สาขาวิศลปกรรมแสดง สาขาวางซ่างฝีมือดีเดิม สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน สาขาวิชาภูมิปัญญาไทย สาขาวนปภีบติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล และสาขาความรู้ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลซึ่งได้รับการรับรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมแต่งตั้ง และกำหนดจัดงานพิธีประจำปีนี้ในวันศุกร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๔ และงานสยามไทยมุง มรดกวัฒนธรรม ระหว่างวันที่ ๒-๔ กันยายน ๒๕๖๔ ด้วยความหวังเป็นอย่างยิ่งว่า กิจกรรมในครั้งนี้ จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจและตระหนักรถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อันเป็นเกียรติภูมิของชาติ

(ศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ ปอชยานันท์)

อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

สารบัญ

การขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ	๑
วัตถุประสงค์	๑
ความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	๒
การประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ	๓
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๔	
ศิลปะการแสดง	๕
งานช่างฝีมือดั้งเดิม	๖
วรรณกรรมพื้นบ้าน	๘
กีฬาภูมิปัญญาไทย	๑๐
แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล	๑๒
ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล	๑๔
มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๔-๒๕๕๗	๑๖
คณะกรรมการ	๑๗

การขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นสมบัติอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ สั่งสม และสืบทอดมาถึง ลูกหลานรุ่นต่อรุ่น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมายถึง ความรู้ ความคิด ทักษะ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ที่แสดงออกผ่านทางภาษา วรรณกรรม ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม งานช่างฝีมือดั้งเดิม การเล่น กีฬา ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

ในยุคที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นปัจจุบัน สิ่งที่เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติตั้งกล่าวข้างต้น กำลังถูกคุกคามจากภัยนตรายต่างๆ ทั้งจากวัฒนธรรมต่างชาติ การจดจดจดผลประโยชน์จากการที่มีเทคโนโลยี ที่เหนือกว่า หรือการนำภูมิปัญญาของกลุ่มชนหนึ่งๆ ไปใช้อย่างไม่เหมาะสม และไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ สงผลให้กลุ่มชนที่ได้รับผลกระทบถูกครอบงำจนเกิดการสูญเสีย อัตลักษณ์ และสูญเสีย ภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ของตนไปอย่างรุนแรงไม่ถึงการณ์

การประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงเป็นหนทางหนึ่งในการปกป้องคุ้มครอง และเป็น หลักฐานสำคัญของประเทศไทยในการประกาศความเป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่างๆ ในขณะที่ยังไม่มี มาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

วัตถุประสงค์ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

- เพื่อบันทึกประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
- เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่อยู่ในอาณาเขตของประเทศไทย
- เพื่อเสริมสร้างบทบาทสำคัญ และความภาคภูมิใจของชุมชน กลุ่มคน หรือนบุคคล ที่เป็นผู้ถือครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
- เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศิทธิชุมชนในการอนุรักษ์สืบสาน ที่นี่ฟุ และปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- เพื่อร่วมรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเพื่อการสงวนรักษาฯ ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของยุคโลก

ความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หมายถึง การปฏิบัติ การเป็นตัวแทนการแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจน เครื่องมือ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณี ปัจเจกบุคคล ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งนี้ เป็นสิ่งซึ่งชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อ สภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวากษาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน และทำให้ คนเหล่านั้นเกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์ และความต่อเนื่อง ดังนั้น จึงก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทาง วัฒนธรรม และการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์

“มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” จำแนกออกเป็น ๖ สาขา ดังนี้

๑. ศิลปะการแสดง หมายถึง การแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก และเรื่องราวต่างๆ โดยมีผู้แสดง เป็นสื่อ ผ่านทางเสียง ได้แก่ การขับร้อง หรือการเล่นดนตรี และทางร่างกาย เช่น การร่ายรำ การเชิด การเดิน การแสดงท่าทาง แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ดนตรี การแสดง ดนตรีและการแสดงในพิธิกรรม และ เพลงร้องพื้นบ้าน

๒. งานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายถึง ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ และกระบวนการสร้างสรรค์ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชน แบ่งออกเป็น ๑๐ ประเภท คือ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน เครื่องรัก เครื่องปันดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง เครื่องประดับ งานศิลปกรรมพื้นบ้าน และผลิตภัณฑ์อย่างอื่น

๓. วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตริมฝีปากบ้าน โดยครอบคลุม วรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยวิธีการบอกเล่าและที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แบ่งออกเป็น ๗ ประเภท คือ นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์บอกเล่า บทสาดหรือบทกล่าวในพิธิกรรม บทร้องพื้นบ้าน สำนวนและภาษา ปริศนาคำทายและตำรา

๔. กีฬาภูมิปัญญาไทย หมายถึง การเล่น กีฬาและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ที่มีการปฏิบัติกันอยู่ใน ประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และ ศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัว

๕. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธิกรรมและงานเทศกาล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกันของ คนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิถี นำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชน และชาติพันธุ์นั้นๆ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และงานเทศกาล

๖. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หมายถึง องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตาม ธรรมชาติและหนึ่งธรรมชาติ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ อาหารและโภชนาการ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ พื้นบ้าน ไหว้ศาลเจ้าและดูดวง การทำบุญ และการรักษาด้วยวัชร์และยา ที่มีการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืน และชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน

การประกาศขึ้นทะเบียนมาตรฐานทางวัฒนธรรม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๘

กระทรวงวัฒนธรรมตระหนักถึงความจำเป็นในการปกป้องคุ้มครองส่งเสริม และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ จำนวน ๖ สาขา ๓๐ รายการ ดังนี้

สาขา	ประเภท	รายการ
ศิลปะการแสดง	ดนตรี	๑. กระเจ้าปี่ ๒. เปี๊ยะ
		๓. ขับเสภา
	การแสดง	๔. ละครบอก ๕. การแสดงในพระราชพิธี
		๖. ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องจักสาน
งานช่างฝีมือดั้งเดิม	เครื่องไม้	๗. ผ้าယ้อมคราม ๘. เครื่องจักสานไม้ไผ่ ๙. เรือนไทยพื้นบ้านดั้งเดิม ๑๐. เรือกอและ ๑๑. งานช่างแตงหยวก
		๑๒. นิทาน平原ท่อง
		๑๓. ดำเนินตามเกวี่
		๑๔. ดำเนินผาแดงนางโอล'
		๑๕. ดำเนินแม่นากพระโขนง ๑๖. ดำเนินนางเลือดขาว
วรรณกรรมพื้นบ้าน	นิทานพื้นบ้าน	๑๗. ว่าวไทย ๑๘. ตะกร้อ ๑๙. ตีจับ ๒๐. แร่ลงรู
กีฬาภูมิปัญญาไทย	กีฬาพื้นบ้าน	๒๑. กระเบื้องดอง
	ศิลปะการแสดงต่อสู้ป้องกันตัว	๒๒. วัวไก่ชน
แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล	มารยาท	๒๓. การแสดงความเคารพแบบไทย
	ชนบทรวมเนียมประเพณี	๒๔. ทำขวัญข้าว ๒๕. พิธีไหว้ครู
	งานเทศกาล	๒๖. สงกรานต์ ๒๗. ลอยกระทง
ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและจักรวาล	อาหารและโภชนาการ	๒๘. น้ำปลาไทย ๒๙. ต้มยำกุ้ง ๓๐. ผัดไทย
	การแพทย์แผนไทย	๓๑. ยาเชื้อดัดตน
	และการแพทย์พื้นบ้าน	๓๒. กារนวดไทย

ศิลปะการแสดง

กระจับปี่

เป็นเครื่องดนตรีประเภทพิณ มีหลักฐานปรากฏตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีลักษณะตัวกระหลาบแบนทั้งด้านหน้าและด้านหลัง บรรเลงด้วยการดีดเช่นเดียวกับพิณชนิดอื่น กระจับปี่มีแบบแบนในการบรรเลง พัฒนา และสืบทอดมาอย่างนาน แต่เนื่องจากมีเสียงเบา จึงถูกเสียงเครื่องดนตรีชนิดอื่นกลบเสียง ดังนั้นตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ไม่มีกระจับปี่ร่วมบรรเลงในวงมหรี ปัจจุบันจึงหาคนดีได้ยากยิ่ง

กระจับปี่

เบี้ยะ

เบี้ยะ

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย พับในล้านนา ตั้งแต่สมัยราชวงศ์พญาเม็งรายทรงเมืองเชียงใหม่ เป็นได้ต้นแบบมาจากพิณน้ำเต้าซึ่งเป็นพิณสายเดียว ต่อมานำให้มีสายเพิ่มขึ้นและมีการหล่อหัวเบี้ยะด้วยสำริด เปี้ยะเล่นด้วยการเกี่ยวสายด้วยปลายนิ้วหรือเล็บ เสียงของเบี้ยะ ดังด้วยวิธีทำเสียงช้อน ซึ่งเป็นเสียงที่มีความกังวาน และมีการกระเพื่อม จึงยากกว่าการดีดตามปกติ เปี้ยะเกือบจะสูญหายไปจากแผ่นดินล้านนาแล้ว แต่ได้มีการค้นพบนักเล่นเบี้ยะขึ้นมาใหม่ จึงทำให้เบี้ยะกลับมาเป็นที่รู้จักและมีการถ่ายทอดสู่นักดนตรีรุ่นหลังสืบท่อมา

ขับเสภา

เป็นการขับลำนำประเภทหนึ่ง แต่เดิมเป็นการเล่านิทาน ต่อมาก็มีการปรับปรุงเพิ่มทำนองและจังหวะ ผู้ขับจะถือกรับไว้ทั้งสองมือ มือละครู่ ขับกรับให้สอดคล้องพอเหมาะสมพอต่อกับบทตามทำนองที่ใช้ขับ รูปแบบในการขับเสภามี ๔ ประเภท ได้แก่ เเสภาเล่าเรื่องหรือเสภานิทาน เเสภารหงเครื่อง หรือเสภาลงเครื่อง เเสภารำ และเสภารำแนวตลาด การขับเสภา เป็นศิลปะที่ต้องใช้ความสามารถอย่างสูงทั้งในการขับและขับกรับ ผสมผสานกันไป ปัจจุบันมีผู้สืบทอดการขับเสภาจำนวนมาก

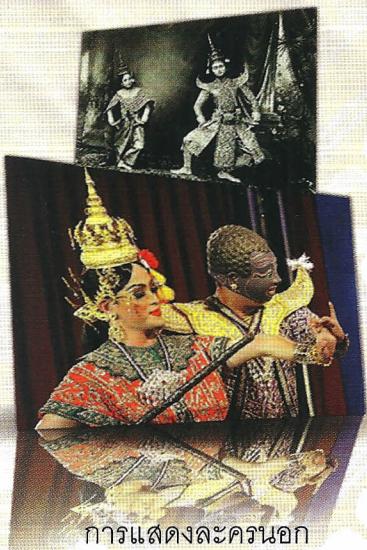

การขับเสภาของครูศิริ วิชเวช
ศิลปินแห่งชาติ

ละครบอก

เป็นละครแบบชาวบ้านที่ผู้พันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก่อนผู้แสดงเป็นชายล้วน ปัจจุบันผู้แสดงส่วนมากเป็นผู้หญิง ผู้ชายเกือบจะไม่มีเลย การแสดงมีคืนบอกบท มีต้นเสียงและลูกคู่สำหรับร้อง จังหวะของการร้องและการบรรเลงดนตรีค่อนข้างเร็ว มักเล่นตลอดแทรก ละครบอกแสดงได้ทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องที่ใช้แสดงละครใน ๓ เรื่อง คือ รามเกียรติ อิเหนาและอุณรุท

การแสดงละครบอก

การแสดงในพระราชพิธี

เป็นการละเล่นของหลวงที่มีมาตั้งแต่โบราณของไทย มี ๖ อย่าง คือ ๑.ระเบง ๒.โ蒙ครุ่ม ๓.กุลาตีไม้ ๔.แท่งวิสัย ๕.กระอัวแหงคaway และ ๖.รำโคม การแสดงดังกล่าวเนี้ย จะแสดงเฉพาะในงานพระราชพิธีที่เป็นงานฉลอง หรืองานสมโภชสำคัญ ปัจจุบันการแสดงเหล่านี้หายไปจาก เพราะงานพระราชพิธีดังกล่าวนานไป จะมีสักครั้ง และอาจจะไม่มีการจัดแสดงเหล่านี้เลย

ระเบง

โ蒙ครุ่ม

แท่งวิสัย

กุลาตีไม้

กระอัวแหงคaway

รำโคม

บานช่าบฝีมือดั้งเดิม

ผ้าเย็บคราม

เป็นการเย็บผ้าฝ้ายด้วยสีธรรมชาติจากต้นครามหรือต้นย้อม ให้เป็นสีดำหรือสีคราม วิธีการเย็บ มี ๒ ประเภท คือ การเย็บร้อน และเย็บเย็น แต่ละพื้นที่ต่างก็มีวิธีการผลิตเป็นเทคนิคเฉพาะตัว การใช้ครามเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมืองเคยใช้กันอย่างกว้างขวาง แต่ปัจจุบันผ้าเย็บครามค่อนข้างหายาก เนื่องจากความซับซ้อนของกระบวนการผลิตและราคาสูง

ผ้าเย็บครามอีสาน

เครื่องจักสานไม้ไผ่

เป็นหัตถกรรมเก่าแก่ของไทยที่มีเอกลักษณ์ในการสร้างลวดลายที่หลากหลายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ เป็นงานหัตถกรรมที่ทำจากวัสดุดินที่หาได้ไม่ยาก ราคาไม่แพง และมีกรรมวิธีการผลิตพื้นๆ ที่สานด้วยมือเป็นหลัก แต่สิ่งเหล่านี้ทำให้เป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่าทางปัญญา “จากสมองไปสู่มือ” ของช่างที่สร้างเครื่องจักสานได้อย่างเหมาะสมกับการใช้สอยและวัฒนธรรมไทย

เครื่องใช้พื้นบ้าน

เรือกอกและ

เป็นเรือชุด ซึ่งใช้ไม้ในญี่หรือไม้กระดานมาชุดเป็นลำเรือ มีหัวเรือและท้ายเรือเชิดสูงขึ้น ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเป็นหัวเรือสั้น และท้ายเรือตัดไว้สำหรับตั้งเครื่องยนต์ ส่วนที่แสดงเอกลักษณ์ของเรือกอกและ คือ การตกแต่งลวดลายจิตกรรมที่วิจิตรพิศดารบนเรือกอกและ ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังสมัยสานศิลปะไทย อิสลามและจีนไว้ด้วยกัน

เรือนไทยพื้นบ้านดั้งเดิม

เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่อยู่อาศัย โดยใช้วิทยาการ
หล่ายแขนง ทั้งศิลปะการออกแบบ วัสดุศาสตร์ เทคนิควิทยา
การก่อสร้าง ความรอบรู้เกี่ยวกับสภาพดินฟ้าอากาศ ที่ผสม
กัลมกเลียนกับวิถีการดำเนินชีวิตและความเชื่อครั้งชา จนกลาย^{เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น} เรือนไทยพื้นบ้านดั้งเดิม
มีลักษณะร่วมคือ โดยทั่วไปจะสร้างเป็นตัวเรือนยกใต้ดินสูง
หลังคาลาดเอียงทรงสูง เสา ตัวเรือน และเครื่องปูงทำด้วย
ไม้ มีประตูและหน้าต่าง ช่องลมช่วยในการถ่ายเทอากาศและ
การรับแสงสว่าง นอกจากนี้ยังนิยมมีชานสำหรับเป็นพื้นที่ใช้สอย
อเนกประสงค์ กาวขึ้นสูตัวเรือนมีบันไดเชื่อม ส่วนการแบ่งพื้นที่
ใช้สอยขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์การใช้พื้นที่และคติความเชื่อ<sup>ผับเป็นภูมิวนากการทั้งคุณค่าด้านประ祐ชนให้ใช้สอย คุณค่าทาง
ความงาม คุณค่าทางด้านคติความเชื่อ อันส่งผลต่อจิตใจของผู้อยู่
อาศัยให้อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข</sup>

เรือนไทยภาคกลาง

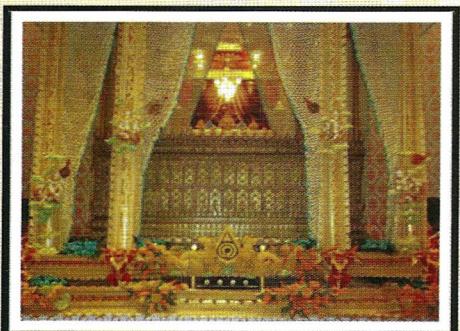
เรือนไทยภาคเหนือ

เรือนไทยภาคอีสาน

เรือนไทยภาคใต้

ลักษณะของลายนองลิงห์ประดับเสา และลายบัวปักฐาน

งานช่างแหงหยวก

เป็นงานช่างวิจิตรศิลป์ที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ
และชำนาญในการใช้มีดสองคมแหงลงไปบนกาน
กล้ายสดให้เกิดลวดลายเป็นแบบลายไทยในลักษณะ^{ต่างๆ ใช้ได้ทั้งในงานพิธีมงคล และในงานอวมงคล}
งานช่างแหงหยวกมีการลีบหอดหั้งในรูปแบบของ
งานช่างในราชสำนัก และรูปแบบของสกุลช่างชาวบ้าน
ตามชุมชนหรือจังหวัดต่างๆ

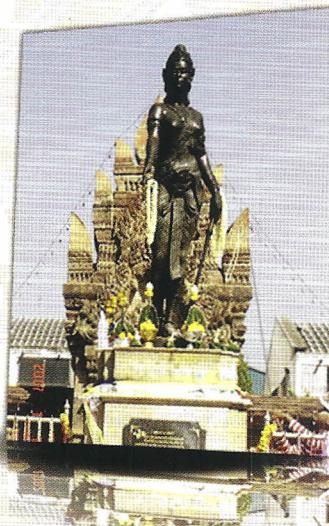
วรรณกรรมพื้นบ้าน

นิทานปลาบู่ทอง

เป็นนิทานพื้นบ้าน เล่าเรื่องถึงความอิจฉาริษยาของาต
ะห่วงเมียหลวงเมียน้อย เมียหลวงatyไปเกิดเป็นปลาบู่ทอง
และต่อมาก็เกิดเป็นต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทอง นางเอื้อยผู้เป็นนางเอก
ถูกแม่เลี้ยงกลั้นแกลงจนตกทุกข์ได้ยาก แต่เมื่อกษัตริย์ประพาส
ป้า นางเอื้อยเป็นผู้ถอนต้นโพธิ์เงินโพธิ์ทองได้ จึงได้เป็นมเหสี
ของกษัตริย์ แต่ต่อมาก็หลงกลับมาเลี้ยงจนตายไปและเกิดเป็น
นกเขากเต้า จนทุกเชือกม้าช่วยชุมชนมาปลาน้ำบู่ทอง เป็นนิทาน
ที่มีคติสอนใจในเรื่องกฎแห่งกรรมและให้คนยึดมั่นในการทำความดี สะท้อนให้เห็นว่าคนดียอมตกน้ำไม่หลอกไฟ
ไม่เหมือนทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

นิทานปลาบู่ทอง

อนุสาวรีย์พระนางจามเทวีจังหวัดลำพูน

ตำนานจามเทวี

เป็นตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอาณาจักรหริภูญไชย
และล้านนา เป็นเรื่องราวของพระนางจามเทวี ที่เกี่ยวกับประวัติ
การเข้ามาของพุทธศาสนาในเขตหริภูญไชย และเรื่องราวความ
เป็นมาของเมืองหริภูญไชย โดยเริ่มเรื่องตามธรรมเนียมของตำนาน
ศาสนาท้าวไ坡ที่เกี่ยวกับการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าเพื่อมาโปรด
เกในยศตัวในอาณาจักรหริภูญไชย นอกจากนั้น เรื่องราวของ
พระนางจามเทวียังมีปรากฏในจิตกรรมฝาผนังที่จังหวัดลำพูน
ในปัจจุบัน มีการสร้างทั้งอนุสาวรีย์ รูปเคารพและเครื่องราง
ของชลังเกี่ยวกับพระนางจามเทวี

ตำนานผาแดงนางไอ'

เป็นตำนานเล่าขานสืบท่อ跟กันมาถึงมูลเหตุอธิบายภูมิศาสตร์
และภูมินามที่ทำให้เกิดหนองหาน จังหวัดสกลนคร และอุดรธานี
เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับรักสามเส้าโศกนาฏกรรมระหว่างนางไอ'
ท้าวพาแดง และท้าวภัคคี ในเรื่องมีการแข่งขันจุดบังไฟ เมื่อ
ท้าวภัคคีซึ่งคือพญานาคผู้แปลงตัวเป็นกระอกเผือกถูกทำร้าย
จนถึงแก่ความตาย พญานาคผู้เป็นบิดาจึงบันดาลให้เกิด
เมืองล่มจมสู่บ้าดาด เกิดเป็นตำนานเล่าขานสืบท่อ跟กันมาถึง
หนองน้ำใหญ่ที่มีเมืองล่มอยู่ภายในได้หนองน้ำนั้น ปัจจุบันมี
การใช้ตำนานเรื่องนี้ในประเพณีบุญบั้งไฟด้วย

ตำนานผาแดงนางไอ'

ตำนานแม่นากพระโขนง

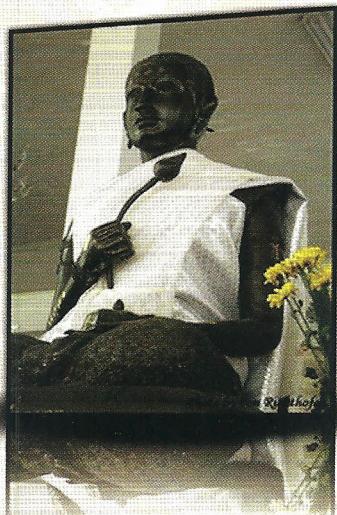
เป็นตำนานที่มีลักษณะเด่นที่เป็นเรื่องผี แสดงอภินิหารให้ปรากฏ สร้างความอยากรู้อยากรเห็นตลอดมา นอกจากนี้ยังแสดงถึงความรักแท้ของหญิงไทย ซึ่งรักสามีเมื่อมีชีวิตอยู่ แม้นตายก็ยังปรากฏร่าง ทำหน้าที่ภรรยาคุ้มครองสามีดูแล และทรัพย์สมบัติของครอบครัว นอกจากนี้ยังแสดงถึงคำสอนทางศาสนาพุทธในการอ Hö สิกรรม ประพฤติดนเป็นคนดี เกิดใหม่ในภพภูมิที่ดี ตำนานแม่นากพระโขนงมีการเล่าสืบมา บอกผ่านทางเพลพื้นบ้าน ถ่ายทอดด้วยสื่อสมัยใหม่ หลายรูปแบบ และเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงดังที่มีศาลแม่นากพระโขนงที่วัดมหาบุศย์ที่มีผู้คนไปบนบานศาลกล่าวอยู่ทุกวันนี้

ศาลแม่นากพระโขนง วัดมหาบุศย์

ตำนานนางเลือดขาว

เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้ พบริ่ดจากสำนวนที่เป็นลายลักษณ์จากเอกสารโบราณที่พบที่วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง กล่าวถึงนางเลือดขาว เป็นหญิงผู้มีใจบุญ จิตใจบริสุทธิ์ และสำนวนที่เล่าเป็นมุขปาฐะของชาวอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดนครเชียงราย กล่าวถึงนางเลือดขาวเป็นหญิงกำเนิดอย่างสามัญชน มีเลือดขาวมากถึงแต่กำเนิด ปัจจุบันมีการนำเรื่องราวของนางเลือดขาวจากหนังสือเพลและเอกสารโบราณของภาคใต้ เผยแพร่เป็นหนังสือสารคดีและบทความ และวัดวาอารามที่เชื่อกันว่านางเลือดขาวสร้างไว้จะมีพระพุทธรูปที่นางเลือดขาวสร้างไว้ เช่นกัน

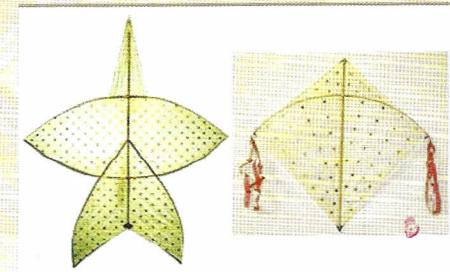
พระนางเลือดขาว

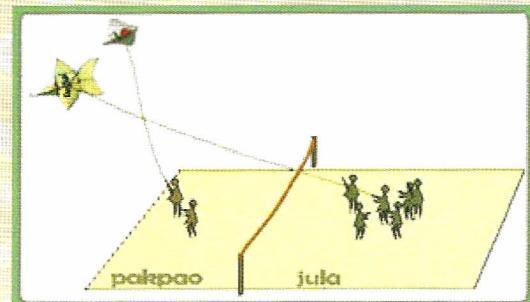
กีฬาภูมิปัญญาไทย

ว่าวไทย

การเล่นว่าวมีมาตั้งแต่สมัยสุขทัย โครงสร้างทำด้วยไม้ไผ่ เพราะมีความยืดหยุ่นสูงและเหลาได้ทุกขนาดตามความต้องการ องค์ประกอบสำคัญของการเล่นว่าวคือต้องมีแรงลมที่ทำให้ว่าวลอยตัวอยู่ในอากาศได้ และมีสายปานที่เนียนยวางสามารถต้านแรงลมได้เป็นอย่างดี ว่าวมีหลายชนิด เช่น ว่าวอีสุ้ม ว่าวดุยดุย ว่าวจุพា ว่าวปักเป้า ส่วนว่าวที่นำมาแข่งขันต่อสู้กันมีเฉพาะว่าวจุพากับว่าวปักเป้า ซึ่งผู้เล่นจะต้องใช้ประสบการณ์และชั้นเชิงทั้งในการเข้าโจมตี และหลบหลีกจากการโจมตีของอีกฝ่ายหนึ่ง

ว่าวจุพា ว่าวปักเป้า

การแข่งขันเล่นว่าวจุพากับว่าวปักเป้า

ตะกร้อ

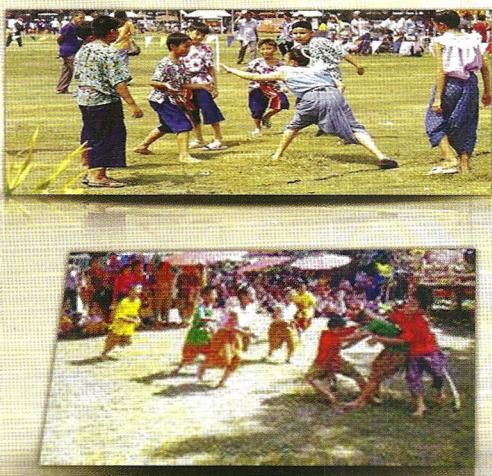
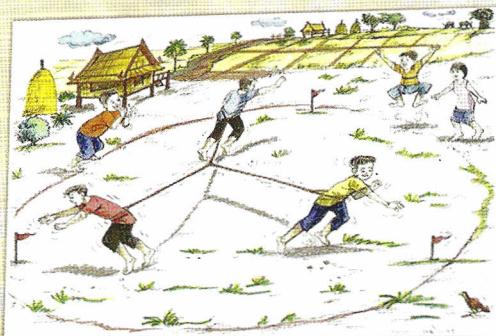
ตะกร้อเป็นกีฬาพื้นเมืองของไทยมาแต่โบราณ การเล่นตะกร้อของไทยมีวิธีเล่น ๕ ชนิดคือ ตะกร้อวง หรือตะกร้อเตะหน ตะกร้อพลิกแพลง ตะกร้อลอดบ่วง ตะกร้อข้ามตาข่าย และตะกร้อซิงธง ตะกร้อมีคุณค่าต่อผู้เล่นทั้งด้านร่างกาย สมองและจิตใจ รวมทั้งยังช่วยให้เรียนรู้วัฒนธรรมทั้งการทำลูกตะกร้อและวิธีการเตะตะกร้อแบบไทยด้วยลีลาท่าทาง ต่างๆ ที่สวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไทยแท้

ตะกร้อลอดบ่วง

ແຢ້ລງຮູ

ເປັນກີ່ພາທີມີລັກຊະນະເຂພາະແບບໄທຍໂດຍແທ້ ວິທີກາລເລີນ
ເປັນກາລເລີນແບບກາກາດຕິ່ນຮັນເຄາຕ້ວຮອດຂອງສັຕວລີເລື້ອຍຄລາງ
ໝົດໜຶ່ງ ດື່ມ “ແຢ້” ທີ່ພົຍາຍາມໜີລົງຮູຈາກກາຣູກປ່ວງດັກຈັບ
ຮັດເອງ ຜູ້ເລັນມື້ ۳ ອີ່ ຂໍ ດື່ມໃຫ້ເກົກຄະລະເລັ້ນ ປລາຍເຫຼືອກ
ດ້ານໜຶ່ງຜູກເອງໄວ້ຫັນໜັງໃຫ້ກັນ ປລາຍເຫຼືອກອີກດ້ານນໍາມາຜູກມັດ
ຮ່ວມກັນໄວ້ ແລ້ວຕ່າງຄົນຕ່າງອຸກແຮງໃຫ້ລຳຕົວດິ່ງໄປໜ້າທີ່
ຈຸດໝາຍໂດຍໄມ່ໃຫ້ມື້ຈັບເຫຼືອກ ແຢ້ລງຮູເປັນກາລເລີນທີ່ພົບເຂພາະ
ໃນປະເທດໄທຍເພີຍແໜ່ງເດືອນໃນໂລກ

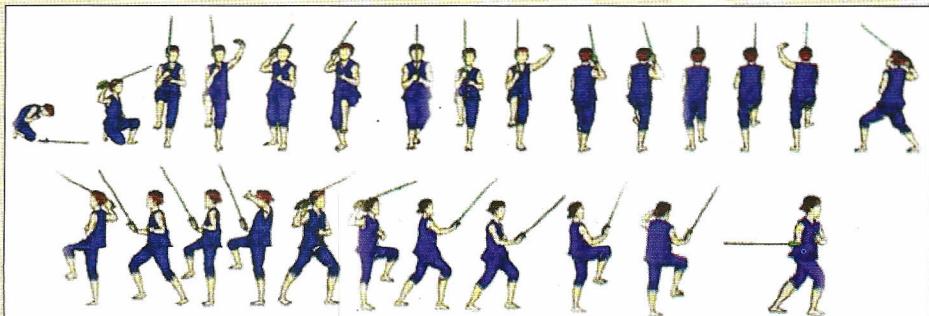

ຕື່ຈັບ

ເປັນກີ່ພາພື້ນເມືອງຂອງກາກຄລາງ ມັກຈັດໃຫ້ມີກາລເລີນແຂ່ງຂັນ
ກັນໃນກາລປະກາລປະຈຳປີ ແລະ ການຮັນເຮັງເອີ້ນຕ່າງໆ ນິຍມເລັ່ນ
ແບບ ດື່ມ ແບບອົກເລີຍແລະ ແບບເງິນ ຜົ່ງເວີກວ່າ “ຕີບິ່ບໍ”
ແລະ “ຕີກີກ” ກີ່ພາຕື່ຈັບມີປະໂຍໜົນຕ້ອງຮ່າງກາຍໃນກາລພັດນາກຳລັງ
ຄວາມຄລ່ອງແຄລວ່ວ່ອງໄວ ທັ້ງຍັງສັງເສົມຄວາມເຂື່ອມັນໃນຕົວເອງ
ຄວາມອົດທນ ຄວາມເຂົ້າໃຈ ໃຫ້ໂກສແລະ ຍອມຮັບໃນຄວາມສາມາດ
ຂອງຜູ້ເອີ້ນ ເສີ່ສະເພື່ອສ່ວນຮຸມ ເຄວັກກວ່າ ກົດກົງກວ່າກວາງແຜນ
ກາຮັກແກ້ປັ້ງຫາ ແລະ ກາລໃຫ້ອັກຍື່ງກັນແລະ ກັນໃນຄວາມຜິດພາດທີ່
ເກີດຂຶ້ນ

ກະບົບປົກກະບອນ

ເປັນກີ່ຝຶກ ກາລເລີນ ແລະ ກາລແສດງກາລຕ່ອສູ້ດ້ວຍອາວຸຫ
ໃບຮານຂອງໄທຍ ທີ່ໃຫ້ປົກກະບອນປະເທດໃນສັນຍາກ່ອນ ໂດຍທຳອາວຸຫ
ເລີນແບບອາວຸຫຈິງ ເພື່ອໄມ່ໃຫ້ເກີດອັນຕຽມໃດໆ ນັກກະບົບປົກກະບອນ
ສ່ວມມົກລ ດັດຝ້າປະເຈິຍ ຕະກຽດ ມີກາລໃຫ້ວັດ
ກ່ອນກາລຕ່ອສູ້ ມີປີ່ຈາກລອງແຂກ ແລະ ຂຶ້ງ ບຣາລັງປະກອບ
ກາລເລີນ ກີ່ຝຶກກະບົບປົກກະບອນສ່ວັງສມວຽດກວາພຄວາມແຂ້ງແຮງ
ຂອງກຳລັມເນື້ອ ກາຮອງຕ້ວ ກາລເຄື່ອນໄຫວ ຄວາມສັງເກດ
ໃໝ່ພຣີບ ຈົມທັງເປັນກີ່ຝຶກຈິຕິຈີໃຫ້ມັນຄົງ ເຂັ້ມແຂງ ອົດທນ

ກາຈົ້ນພຽມຍື່ນຂອງກະບົບປົກກະບອນ

แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล

การแสดงความเคารพแบบไทย

เป็นการแสดงออกที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย ประกอบด้วย การไหว้ การกราบ และ การแสดงความเคารพที่ใช้ในโอกาสเฉพาะต่างๆ ซึ่งมีรูปแบบในการปฏิบัติ รวมทั้งรายละเอียดแตกต่างกันไป เป็นชนบธรรมเนียม ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยโดยเฉพาะ

การไหว้พะ

การไหว้ผู้มีพระคุณและผู้ที่มีอายุมาก

การไหว้บุคคลทั่วไป

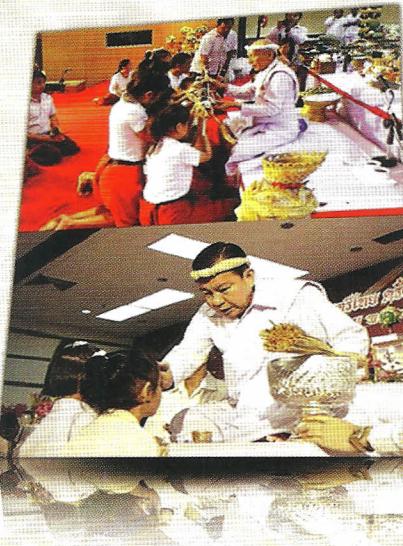
ทำขวัญข้าว

เป็นประเพณีช่นสรวงแม่โพสพของชาวนาไทย เกิดจาก ความเชื่อว่า ต้นข้าวมีวญญาณหรือสิงคักดีสิทธิ์คุ้มครอง ที่เรียกว่า “แม่ขวัญข้าว” หรือ “แม่โพสพ” ซึ่งทำให้ต้นข้าว เจริญงอกงามดี จึงต้องปฏิบัติต่อข้าวด้วยความเคารพ และมีความกตัญญูรัก鞠นข้าว โดยแต่ละภาคจะมีวิธีการ ปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ภาคกลางและภาคใต้ทำขวัญ ข้าวหลายครั้ง ตั้งแต่เมื่อเริ่มมีเมล็ดข้าวอยู่ในราก ตอน เก็บเกี่ยวขันข้าวเข้าลาน และตอนขันข้าวเข้ายัง ส่วน ภาคเหนือและภาคอีสานจะทำขวัญในช่วงที่ได้ผลผลิตแล้ว และเตรียมขันข้าวเข้ายังเท่านั้น

พิธีไหว้ครู

เป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่มีมาแต่โบราณกาล พิธีไหว้ครูจะกระทำในโอกาสแรกที่ขอมอบตัวเป็นศิษย์ และปฏิบัติทุกรอบปี เพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือ กตัญญูตัวที่ตระหนักในพระคุณของครูอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ทักษะ ความสามารถในวิทยาการและฝึกอบรมให้มีคุณธรรมจริยธรรม พิธีไหว้ครูทางวิทยาการต่างๆ มีรูปแบบ วิธีการในภาพรวมที่ล้วนม้ายคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียด โดยทั้งหมดได้แบ่งและบูรณาการไว้ด้วยภูมิธรรม ภูมิปัญญาและคุณค่าอย่างชាយฉลาดของบรรพบุรุษไทย

สงกรานต์

มีหลักฐานการปฏิบัติสืบได้ถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเป็นการเฉลิมฉลองในช่วงขึ้นปีใหม่ของไทย ซึ่งเป็นช่วงที่พระอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากราศีมีนสู่ราศีเมษา โดยทั่วไปมีกำหนด ๓ วัน คือ วันที่ ๑๓ เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ วันที่ ๑๔ เมษายน เป็นวันเนา และวันที่ ๑๕ เมษายน เป็นวันเดลิงศก หรือวันขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ถือเป็นประเพณีที่งดงาม มีคุณค่า สะท้อนถึงความเป็นไทย เป็นโอกาสของการแสดงความกตัญญูและความปราณາดีต่อผู้มีพระคุณ การแสดงความเอื้ออาทรต่อครูบอร์ว ญาติมิตรและชุมชน

ลอยกระทง

ลอยกระทง เป็นประเพณีที่ผู้คนในสังคมไทยถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาช้านานมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขอขมาและระลึกถึงพระคุณของแม่น้ำคงคาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประทานน้ำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ การลอยกระทงมีความแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค ด้วยฐานคติความเชื่อต่างๆ และถือเป็นการแสดงความเคารพบูชาต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า การแสดงออกถึงความกตัญญูและเห็นคุณค่าของแม่น้ำ รวมทั้งเป็นการทำบุญบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนา ปัจจุบัน นิยมลอยกระทงในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนสิบสอง

ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

น้ำปลาไทย

เป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทยที่เกิดมาจากการใช้ทรัพยากรที่มีในธรรมชาติ คือ ปลา เกลือ และแสงแดด ผสมผสานกับความรู้ในกระบวนการหั่น สะเทือน ระยะเวลาและอุณหภูมิที่เหมาะสม จนเกิดเป็นน้ำปลาไทยที่มีกลิ่นและรสเฉพาะตัว ในอดีตนิยมทำน้ำปลาใช้เพื่อบริโภคในครัวเรือน แต่ในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นระบบอุดสาหร่ายจนสามารถส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

ต้มยำกุ้ง

เป็นแกงต้มสูกัดด้วยน้ำเปล่า พร้อมกับตะไคร้และใบมะกรูด ใส่กุ้ง ซึ่งแต่เดิมใช้กุ้งแม่น้ำขนาดใหญ่ เครื่องปรุงแต่งรสที่สำคัญประกอบด้วย น้ำมันน้ำ น้ำปลาดี พริกขี้หนูสวน ให้รสชาติที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทยครบถ้วน นำด้วยรสเบรี้ยว ตามด้วยรสเค็มและเผ็ด ต้มยำกุ้ง มีทั้งแบบที่ไม่ใส่กะทิ หรือเรียกว่า ต้มยำกุ้งน้ำใส และที่ใส่กะทิ หรือเรียกว่า ต้มยำกุ้งน้ำข้น ต้มยำกุ้ง เป็นอาหารไทยที่ได้รับความนิยมมาก เพราะมีกลิ่นหอมจากสมุนไพรและคุณค่าทางอาหารสูง

ผัดไทย

เป็นอาหารประเภทกุ้ยเตี้ยผัด ใช้เส้นกุ้ยเตี้ยเวียนจันท์ ทำจากข้าวเจ้า นำมาผัดในน้ำมันกระเทียมสับปะรุกับเครื่องต่างๆ ได้แก่ เต้าหู้แข็งหันบาง กุ้งแห้งหรือกุ้งสด หัวใจปีสับ ถั่วงอก กุยช่าย ถั่วลิสงค์ป่นหยาบ อาจใส่ไข่ด้วยก็ได้ ปรุงรสด้วยน้ำส้มมะขาม น้ำตาลปีก น้ำปลาดี ให้รสชาติที่โดดเด่น รส และเพิ่มรสเผ็ดจากพริกแห้งป่น พร้อมเครื่องเคียงประเภทผักสด ได้แก่ ใบบัวบก หัวปลีสด เป็นต้น ผัดไทยเป็นอาหารจานโปรดของคนไทยและชาวต่างชาติ เพราะมีรสชาตินุ่มนวล มีคุณค่าทางสารอาหารครบถ้วน

ฤาษีดัตน

เดิมเป็นท่ากายบริหารของนักบวชที่ครอบคลุมทุกส่วน ของร่างกาย ลดความตึงของเส้นเอ็นประสาทและกล้ามเนื้อ ช่วยให้การเคลื่อนไหวของร่างกายคล่องแคล่ว จิตใจสบายน คลายความตึงเครียด ภูมิปัญญา นี่ปรากวุญในตำรา สมุดภาพโคลงฤาษีดัตนที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯ ให้จารึกไว้ที่ศาลาและ รูปหล่อฤาษีดัตนที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพื่อเป็นวิทยาทานแก่ราชภราทัวร์ไป นับเป็นภูมิปัญญาด้าน การดูแลสุขภาพที่มีคุณค่ายิ่ง

การนวดไทย

เป็นภูมิปัญญาหนึ่งในการแพทย์แผนไทยที่เน้นการยืดเส้นและการกดจุด ด้วยวิธีการกด การคลึง การบีบ การทุบ การถู การดัด การดึง และการเหยียบ การนวดไทย แบ่งเป็น๒ แบบ คือ แบบราชสำนักและแบบเชลยศักดิ์ ที่ปรากวุญในห้องถินต่างๆ การนวดไทยเป็นวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพและรักษารोคร ที่ช่วยให้คนไทยพึงตนเอง ได้มาแต่โบราณ ในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นศาสตร์หนึ่งในด้านการแพทย์ทางเลือก ที่เป็นที่นิยมของคนไทย และชาวต่างชาติ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๗-๒๕๕๓
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

สาขา	ประเภท		รายการ	ปี พ.ศ. ที่ขึ้นทะเบียน
ศิลปะการแสดง	ดนตรี	วงดนตรีและเพลง	วงสะล้อ ซอ ปิน	๒๕๕๑
			ปีพาทย์	๒๕๕๓
	การแสดง	เรื่องราว	โขน	๒๕๕๑
			หนังใหญ่	๒๕๕๑
			ละครหาตี	๒๕๕๑
			โนรา	๒๕๕๑
			หนังตะลุง	๒๕๕๑
			ละครใน	๒๕๕๓
			หุ่นกระบอก	๒๕๕๓
			ลิเกทรงเครื่อง	๒๕๕๓
	ระบบสำนักงาน	ระบบสำนักงาน	รำเพลงข้า-เพลงเร็ว	๒๕๕๓
			แม่ทายักษ์-ลิง	๒๕๕๓
งานช่างฝีมือดั้งเดิม	ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	ชุดตีนจก	๒๕๕๑
			ผ้าแพรฯ	๒๕๕๑
			ผ้าทอนานมีเครื่อง	๒๕๕๑
			ผ้ายก	๒๕๕๓
			ผ้ามัดหมี	๒๕๕๓
			ก่องข้าวดอก	๒๕๕๑
	เครื่องจักสาน	เครื่องจักสาน	เครื่องจักสานย่านลิเก	๒๕๕๑
			เกียงกานหลง	๒๕๕๑
			มีดอรัญญิก	๒๕๕๑
	เครื่องโลหะ	เครื่องโลหะ	กระดิงทองเหลือง	๒๕๕๑
			กริซ	๒๕๕๑
			การปั้นหล่อพระพุทธรูป	๒๕๕๓
			เกรียงสลักลาย	๒๕๕๑
	เครื่องไม้	เครื่องไม้	รูปหนังตะลุง	๒๕๕๑
			เครื่องทองโบราณ	๒๕๕๑
	เครื่องประดับ	เครื่องประดับ	สกุลช่างเพชรบุรี	๒๕๕๑
			ปราสาทศพ	๒๕๕๑
	งานศิลปกรรมพื้นบ้าน	งานศิลปกรรมพื้นบ้าน	สกุลช่างลำปาง	๒๕๕๑

สาขา	ประเภท	รายการ	ปี พ.ศ. ที่เขียนทะเบียน
วรรณกรรมพื้นบ้าน	นิทาน พื้นบ้าน	นิทานศรีชนญชัย	๒๕๕๓
		นิทานสังข์ทอง	๒๕๕๓
		นิทานชุมชนชั่งชุนแفن	๒๕๕๓
	ดำเนิน	ดำเนินพระแก้วมรกต	๒๕๕๓
		ดำเนินพระเจ้าห้าพระองค์	๒๕๕๓
		ดำเนินดาวลูกไก่	๒๕๕๓
		ดำเนินพระเจ้าเลี่ยบโลก	๒๕๕๓
		ดำเนินพระบรมราชานุเครื่องรวมราช	๒๕๕๓
	บทสวดหรือบทกล่าว ในพิธีกรรม	ดำเนินพระพุทธสิหิงค์	๒๕๕๓
		ดำเนินพญาคันคาค	๒๕๕๓
		บททำขวัญข้าว	๒๕๕๓
	ตำรา	บททำขวัญนาค	๒๕๕๓
		บททำขวัญควาย	๒๕๕๓
	กีฬามีปัญญาไทย	ตำราแมวไทย	๒๕๕๓
		ตำราเหลบยันต์	๒๕๕๓
ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว	มวยไทย		๒๕๕๓

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาโครงการ

นายสมชาย เสียงหลาຍ

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

ศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ ปิยะยานนท์

อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

นางวิໄລ วิทยานารถไพศาล

รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

นายสมชาย มีชูพร

รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ผู้อำนวยการโครงการ

นางสุนันทา มิตรงาม

ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษา

คณะทำงาน

นางสุกัญญา เย็นสุข

หัวหน้ากลุ่มปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

นางสาวเบญจรงค์ มากะรณีต

นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

นายอภิชาติ ติไชย

นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

นางสาวกรรณิกา ประสิทธิ์ราพันธุ์

นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

นางอัจฉรา ขาวสำลี

เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติการ

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

เลขที่ ๑๔ ถนนเทียมร่วมมิตร หัวยชวาป กรุงเทพฯ ๑๐๗๑๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๒๔๗ ๐๐๑๓ โทรสาร ๐๒ ๖๔๕ ๕๐๕๕

www.culture.go.th